

הפקולטה למדעי הרוח והחברה

עלון עשייה פקולטית מלחמת חרבות ברזל

אוקטובר 2023 - יולי 2024

תוכן עניינים

4	אקטיביזם - יוזמה חברתית
23	פעילות מחקר
39	תיעוד
43	יוזמות בהוראה
47	פרויקטים משולבים

הפקולטה למדעי הרוח והחברה

עלון עשייה פקולטית - מלחמת חרבות ברזל

אוקטובר 2023 - יולי 2024

הפקולטה למדעי הרוח והחברה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, נרתמה במהלך השנה האקדמית האחרונה למגוון רחב של פעילויות שתורמות לחברה הישראלית. החוברת שלפנינו מתארת חלק מהעשייה המגוונת של חברי וחברות הסגל האקדמי, המנהלי והטכני בפקולטה. אחרי הטלטה הקשה שעברו המדינה והחברה ב-7.10, אחת התופעות המרגשות היא ההתגייסות חוצת המגזרים לסיוע, להקלה על הקשיים, ולהתמודדות של בודדים וקהילות שלמות.

מהנגב תגיע התקווה!

נרית בן אריה דבי - דיקנית

אביטל אדרי - רמ"נית

אילת הראל - משנה לדיקנית

ריכוז אקטיביזם - יוזמה חברתית

חלק ניכר מהעשייה שלנו בוצעה במסגרת עשייה חברתית, שהתבססה על הידע המקדים שלנו כמומחים ומומחיות לתחומים שונים של מדעי הרוח ומדעי החברה, וכאזרחים פעילים בחברה. פעילויות אלו בוצעו בהתנדבות מלאה למען קידום החברה.

פרופ' שרה אופנברג, מרגנית (נית) קספו, אלי רבזין

דרגות:	חברת סגל אקדמי בכיר, דוקטורנטית - אוצרת, ועמית הוראה - אמן
מחלקה:	אמנויות
שם הפרויקט:	מיצג מחזירים את הצבע
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	נובמבר 2023 ועד לחזרת החטופים

תיאור הפרויקט

"מחזירים את הצבע" הוא מיצב אינטרקטיבי בביצועו של האומן אלי רבזין, מרצה במחלקה לאומנויות, ובאוצרותה של מרגנית (נית) קספו מהמחלקה לאומנויות, ומטרתו להציב בסדר היום את סוגיית השבתם של החטופים הביתה. במרכז החלל של גלריית הסנאט שבאוניברסיטה, ניצבים 215 כיסאות מבוגרים ו-30 כיסאות ילדים בצבע אפור. על כל כיסא מונחים בקבוק צבע ומברשת, בעזרתם ייצבע הכיסא בעת ההודעה על שחרור או הימצאותם של כל חטוף וחטופה. לבסוף, הכיסאות הצבועים יוצעו למכירה פומבית, שהכנסותיה ייתרמו לטובת סיוע לחטופים. מאחורי הכיסאות מוצב שלט דיגיטלי שמציג את הזמן שעבר מאז 7 באוקטובר, כמות זמן בלתי נתפסת שהחטופים לא בביתם. האומן אלי רבזין: "לאחר קבלת הבקשה מרקטור האוניברסיטה, פרופ' חיים היימס, להכין מיצב בנוגע לחטופים, הרצון היה לייצר מיצב שישדר אופטימיות בתקופה הקשה הזו. העבודה על המיצב נעשתה באוניברסיטה בשטח שהוקצה למען הפרויקט. לאחר איסוף של 215 כיסאות מרחבי הקמפוס ורכישה של כיסאות הילדים הנותרים, התחלתי במלאכת הצביעה שארכה כמה ימי עבודה. רק בשלב הזה, שבו אתה מתחיל לשנע את הכיסאות אחד אחד וצובע אותם, אפשר לחוש את קנה המידה הבלתי נתפס של האסון. לסוף, חיכה לי החלק האופטימי ביותר - צביעת חמשת הכיסאות של החטופות ששחררו והצבתם בים האפור שמחכה להצטרף אליהם."

ניתן לראות חלק מהליך הצביעה [בדף האינסטגרם](#) או ב-[#bring_back_the_colors](#)

פרופ' מעין אמיר

דרגה:	סגל אקדמי בכיר, ראש מסלול יצירה
מחלקה:	אמנויות
שם הפרויקט:	ריטריט לאמנים ואמנויות מהדרום
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
תאריך:	יולי 2024

תיאור הפרויקט

המחלקה לאמנויות באוניברסיטת בן-גוריון בנגב יזמה ריטריט מקצועי הפתוח לאמניות.ים ולסטודנטיות.ים לאמנות, אשר נפגעו במתקפת הטרור בשבעה באוקטובר ומהשלכותיה של המלחמה המתמשכת.

הריטריט התקיים בתאריכים 10-11 ביולי 2024 באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, וכלל סדנאות אמנות ייעודיות, תערוכת Pop Up בגלריית טרומפלדור, מפגשים קבוצתיים עם אוצרים ואוצרות, ודיונים על סוגיות באמנות עכשווית וב- "Aesthetics of Care".

היוזמה התגבשה כמענה לצורך ביצירת זמן ומרחב למפגש בלתי אמצעי, לטובת מחשבה על יצירה בעת הנוכחית, בדגש על יצירת הזדמנות להעשרה אישית ולפיתוחם של שיתופי פעולה עתידיים.

פרופ' תהילה רפאלי (חלק מהפעילות היתה עם פרופ' אפרת הוס)

דרגה:	פרופ' חבר
מחלקה:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
שם הפרויקט:	"במקום שאין אנשים השתדל להיות איש": עבודה סוציאלית בתקופת חירום
אופי הפרויקט:	יזומה חברתית
משך:	אוקטובר-נובמבר 2023

תיאור הפרויקט

בתחילת המלחמה, קיבלתי פנייה ממתנדבת שסיפרה על מלון בתל אביב שיש בו מפונים ואין בו שום שירותים של אנשי מקצוע. מייד התארגנתי לצאת לשם וגייסתי גם את פרופ' אפרת הוס מהמחלקה שלי. תוך שעתים כבר הכנתי רשימה של אנשי מקצוע מתחומים שונים. בהגעה למלון הבנו שצורך מרכזי של ההורים הוא בעבודה עם הילדים ואפרת ואני התחלנו להפעיל אותם בפעילויות שונות (לדוגמה, "בינגו מלחמה", עם מילים רעות וטובות שקשורות למצב). מאחר ואין לנו מומחיות בתחום, גייסנו נשות מקצוע קבועות שיגיעו מדי יום למלון להיות עם הילדים. הפכתי להיות מנהלת מתנדבים.

בהמשך, הבנו ממנהל המלון שכל ההורים עברו אירועים קשים מאד בשבעה באוקטובר ולכן כדאי שנשוחח איתם. דאגנו שכל הורה שמעוניין יזכה לשיחות לשם עיבוד ראשוני לחוויות, איתנו או עם אנשי מקצוע אחרים. לבקשת האימהות, דאגתי גם לכל סוג סיוע אחר, כולל איסוף תרומות בגדים וגיוס מתנדבות בתחום הרפואה האלטרנטיבית. אחרי מספר ימים הגיעה פנייה ממלון אחר, ומינתי שם מנהל מתנדבים מהרשימה שלי וגייסתי צוות. בעקבות פנייה ממלון אחר, מינתי את אחת המתנדבות שלי לרכז את ההתנדבות במלון הראשון ופניתי להתנדבות שם. בשלב הזה גיוס משאבים ומיצוי זכויות היו חלק חשוב בעבודה. סייעתי לאנשים לקבל זכויות שונות, כולל שילוב ילדים במערכת החינוך בתל אביב. ההתנדבות הסתיימה בתחילת נובמבר כאשר נציגת העירייה יצרה קשר ואמרה ששירותי הרווחה בעיר לוקחים אחריות מלאה על המלונות.

התגובות שקיבלנו מחלק מהאימהות:

תודה רבה על הכל באמת תהילה אין לי דרך להודות לך עשית הרבה בשבילנו שאלוהים יחזיר לך ככפליים את נשמה טובה

20:21

19.10.2023

היי יקרה רק עכשיו אני רואה את ההודעה שלך קודם כל תודה ענקית על הכללללללל את מדהימה מיוחדת ומהממת תודה על האכפתיות האמתית הרצון הטוב לעזור ולסייע בכל דבר תודה על אוזן קשבת וכתף חמה מחמם את הלב ומרגש כן אנחנו עזבנו שם כי היה פיצוץ בין המשפחות וזה כבר הפך סיר לחץ היינו ערב אחד אצל אמא שלי ולמחרת קיבלנו חדרים במלונות שונים כי לא היה מקום לכל המשפחה באותו מלון.. ימים לא קלים תחושת מחנק שלא עוברת עוד ועוד לוויות של חברים מתפללים לימים טובים ושקטים תמסרי בבקשה גם לאפרת תודה ענקית

11:29

ד"ר עופר אדלשטיין

מחלקה:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
דרגה:	מרצה בכיר
שם הפרויקט:	"תאכלו משהו": מבשלים במלחמה
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	8.10.2023 עד היום

תיאור הפרויקט

ביום השני למלחמה, חשנו אשתי ואני שלא נוכל לשבת בבית מבלי לסייע. לאחר שראינו מודעה של חייל קומנדו המדווח שהם לא אכלו כבר יומיים, הקמנו קבוצת מבשלים ומבשלות. מקבוצה קטנה של 23 גדלנו ל-210, ואספנו תרומות בארץ ובעולם. בישלנו מעל 15,000 מנות חמות לחיילי מילואים שאין להם מטבחים צהליים.

נמצאנו בקשר עם מגוון יחידות בחזית עזה או בגבול הצפוני. בכל יום שישי, הוצאנו בין 250 ל-550 מנות. המנות בושלו בבתי חברי הקבוצה. הן הובאו אל הלובי של הבניין שלי, שם בנותיי ואני ארזנו את הכל בארגזים ושינענו מזון חם, טרי ובריא אל היחידות. רתמנו לטובת העניין גם עסקים מקומיים בנס ציונה וחברנו לקבוצה של מג'חנות - המכירות ג'חונים ללוחמים.

[קישור](#) לכתבה על הפרויקט

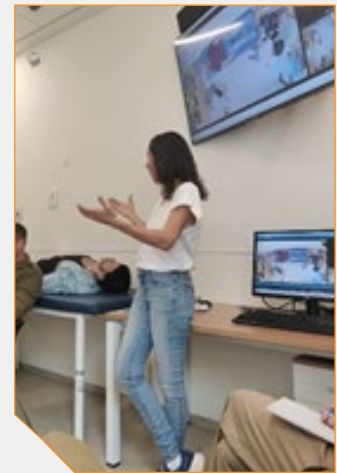
ד"ר טליה שוורץ טיירי

מחלקה:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
דרגה:	מרצה
שם הפרויקט:	עו"סיות למען נפגעי המלחמה
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	7.10.2023 - יולי 2024

תיאור הפרויקט

כבר ב-7 באוקטובר, הקימו ד"ר טליה שוורץ טיירי ואפרת לוי, קבוצה של עו"ס מגיבות ראשוניות, מומחיות בטרואמה, ועו"ס עם ניסיון בהתערבות כללית. במקביל, הוקמו קבוצות וואטסאפ שכללו תוך ימים אלפי עובדות סוציאליות ברחבי הארץ. כעבור מספר ימים איחדה הקבוצה כוחות עם עמותת שניר למען שוויון הזדמנויות, ועם קבוצה נוספת שהובילה חברת הכנסת לשעבר עו"ס יפעת קריב.

הקבוצה כוללת שני צוותים. צוות אחד מתכלל את הסיוע הרגשי לשעת חירום, המיועד למפונים בכל רחבי הארץ. הסיוע החל עוד בפינוי נפגעי ההתקפה על העוטף. צוות שני, אותו תכללה ד"ר שוורץ טיירי באופן אישי, העניק סיוע מידי לנפגעי טראומה: משפחות הנעדרים, ניצולי הטבח במסיבה, ומשפחות בערי העוטף שהראו סימני מצוקה קשים. הצוות תיאר בין עובדות סוציאליות למקרים שנזקקו לסיוע מידי ו/או מתמשך, לפי תחום מומחיותן המקצועי. בנוסף, עובדות סוציאליות, כולל ד"ר שוורץ טיירי, העניקו סיוע מידי לגורמים נוספים, וביניהם קב"נים ומפקדים בזירות השונות, כולל בגזרת צפון, לאנשי הרבנות הצבאית ולמי שזיהו גופות, ועו"סיות של עמותות הקומנדו בתל השומר וסרוקה. המתנדבים היוו חלק משמעותי מתפקוד המערכת בשבועות הראשונים של המלחמה.

ד"ר טליה שוורץ טיירי

מחלקה:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
דרגה:	מרצה
שם הפרויקט:	הדרכת חוסן מתמשכת לקב"נים במרפ"א דרום
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	החל מהשבוע השלישי למלחמה ועד יולי 2024

תיאור הפרויקט

לאור מעורבותה של ד"ר שוורץ טיירי בסיוע מידי לנפגעי המלחמה ובני משפחותיהם, פנה אליה עו"ס אורן אמסילי, רע"ן קב"ן מרפ"א, על מנת ללוות באופן רשמי רגשית ומקצועית את קבוצת הקב"נים של מרפ"א דרום, כולל סרוקה. לליווי היו שלושה מרכיבים מרכזיים: הראשון, יום רענון באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, שכלל פתיחת קבוצת ליווי, העשרה מקצועית ופעילות הפגתית עם פרופ' אפרת הוס ובניהול ד"ר שוורץ טיירי. באותו היום הושקה קבוצת רכבת, קבוצת חוסן רגשי ומקצועי המלווה את הקב"נים עד היום בהדרכה של ד"ר שוורץ טיירי. אל קבוצת הרכבת התווספו ימי אימון במרכז הסימולציות בעזרת ד"ר אורן וקט, ראש המחלקה לרפואת חירום.

ד"ר טליה שוורץ טיירי

מחלקה:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
דרגה:	מרצה
שם הפרויקט:	תמיכה רגשית ראשונית למעניקי עדות במטה ההסברה האזרחי באוניברסיטת בן-גוריון
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	שלושת החודשים הראשונים של המלחמה

תיאור הפרויקט

במסגרת מטה ההסברה האזרחי, שפעל באוניברסיטת בן-גוריון בחסות רדיו האוניברסיטה, נערך פרויקט מתמשך של יותר משלושה חודשים. במסגרת הפרויקט הגיעו ניצולי הטבח ביישובי העוטף ונובה לתת עדות מצולמת. בהדרכת ד"ר שוורץ טיירי ובפיקוחה, נערכו תהליכים מלווים למניעת התפרצות חזרת של תסמיני הלם לפני מתן העדות ובמהלכה. הליווי בוצע על ידי עובדות ועובדים סוציאליים בוגרי המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שפיצר ועל ידי סטודנטית לתואר שני בהדרכת ד"ר שוורץ טיירי. הליווי ניתן במהלך שלושה ימים מרוכזים של מתן עדות.

מתוך הפרויקט צמח מיזם חדש לליווי של עובדות סוציאליות בהדרכת ד"ר שוורץ טיירי, למשפחות מקהילת האוניברסיטה שאיבדו את יקיריהם. הליווי ייערך במסגרת פרויקט הנצחה של האוניברסיטה, בהובלת ד"ר בוזי רביב, מנהל הרדיו והפרויקט.

ד"ר טל ליטבק הירש

מחלקה:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים
דרגה:	מרצה בכירה
שם הפרויקט:	עזרה ראשונה נפשית לנפגעי מסיבת נובה
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	החל מהחודש הראשון אחרי פרוץ המלחמה ועד אפריל 2024

תיאור הפרויקט

במסגרת פעילות למתן עזרה ראשונה נפשית לקהילות שנפגעו במיוחד מאירועי 7 באוקטובר, סייעתי לקהילת ניצולי מסיבת נובה. כפסיכולוגית קלינית, התנדבתי בקו חירום שהוקם ע"י צוות מתנדבים, אנשי מקצוע טיפוליים ורפואיים, שנקרא NovaHelp. עיקר העבודה שלי היה שיחות זום עם ניצולי המסיבה בבתיהם, ובדיקה ראשונית של מצבם וצורכיהם.

ד"ר טל ליטבק הירש

מחלקה:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים
דרגה:	מרצה בכירה
שם הפרויקט:	עזרה ראשונה נפשית למפונים מעוטף עזה במלונות
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	החודש הראשון אחרי פרוץ המלחמה

תיאור הפרויקט

במסגרת פעילות למתן עזרה ראשונה נפשית לקהילות שנפגעו במיוחד מאירועי 7 באוקטובר, סייעתי למשפחות שפוננו מבתיהן עם תחילת המלחמה מעוטף עזה ואשקלון למלונות שונים, בעיקר באילת ובים המלח. כפסיכולוגית קלינית, התנדבתי ונסעתי לאילת מספר פעמים, כל פעם למספר ימים, ושם נפגשתי פנים אל פנים עם משפחות מפונים (בעיקר הורים). פרויקט זה היה בחסות חוסן.

פרופ' אורן יפתחאל

מחלקה:	מדעי הסביבה, גאואינפורמטיקה ותכנון ערים
שם הפרויקט:	חיזוק תשתית לשיתופי פעולה יהודים-ערבים בדרום
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	אוקטובר-דצמבר 2023

תיאור הפרויקט

כחלק מהחברה האזרחית בכלל, ומהמועצה האזורית לכפרים הלא מוכרים בנגב בפרט, השתתפתי בתפקיד מוביל בסדרת מפגשים בנושא סיוע (חמ"ל חירום ביישוב חורה, בהובלת אג'יק - מכון הנגב, ארגון ערבי-יהודי לשינוי חברתי); מניעת אלימות (מפגשים של ארגונים משותפים עם שתי"ל, למען שינוי חברתי בישראל); חינוך בזמן משבר (הצגת נתונים למורים ומנהלים בהנהגת אג'יק); ומפגשים בנושאי תכנון ופיתוח.

[קישור](#) לאחד האירועים

ד"ר נועם תירוש

מחלקה:	תקשורת
דרגה:	מרצה בכיר
שם הפרויקט:	סדנת רדיו לנערות ונערים מפונים מתיכון "נופי הבשור"
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	דצמבר 2023

תיאור הפרויקט

במסגרת הסדנא, קיימתי מפגשים עם תלמידים בכיתות י'-י"א מבית הספר "נופי הבשור" בחבל אשכול, אשר פונו מבתיהם ולמדו בשלוחת בית הספר בעין יהב. בשיתוף פעולה עם רדיו האוניברסיטה, רדיו BGU, עבדו התלמידים על תכנית רדיו מיוחדת שבה יכלו לבטא את תחושותיהם ומחשבותיהם, ולמדו במקביל מספר עקרונות יסוד מתחום לימודי התקשורת בפרט ומדעי החברה בכלל.

[קישור](#) לתכנית הרדיו
[קישור](#) לפוסט של האוניברסיטה על הפרויקט

ד"ר משה שוורץ

מחלקה:	תקשורת
דרגה:	עמית הוראה
שם הפרויקט:	הפעלת מערך השינוע של עמותת "אלון ואלה" לסיוע אזרחי
אופי הפרויקט:	יזמה חברתית
משך:	אוקטובר-דצמבר 2023

תיאור הפרויקט

עמותת "אלון ואלה" - אנשים למען הקהילה, נוסדה ע"י רעייתי שלומית הראל-שוורץ ושותפה, אלון בריקמן, בעיצומה של מגפת הקורונה. היא מנציחה את בתנו אלה, שהלכה לעולמה בסמוך ללידתה. מטרתה של העמותה היא לחבר בין מתנדבים לבין מי שזקוקים לעזרתם. בעקבות אירועי "השבת השחורה", העמותה, שבאותה עת כבר הפעילה אלפי מתנדבים, הפנתה את התשתית הקיימת לטובת אוכלוסיות חדשות, כולל מפונים, חיילים, קורבנות ובני משפחותיהם. טיפלנו מדי יום בשינוע ציוד לכל קצוות הארץ: ביגוד ומוצרי טואלטיקה למפונים ולנאחזים, ציוד אישי ובגדים חמים לחיילים, מוצרי מזון יבש למטבחים אזרחיים לחיילי צה"ל, טאבלטים וערכות לפצועים, חומרי לימוד ומשחקים לפעוטונים ולמסגרות חינוך ארעיות. במקביל, נודע לי ששרון טולדנו, רכזת המחלקה, מנסה להפעיל מיזם של מכבסה ניידת לחיילים. העמותה מיד נרתמה למימוש המיזם וגייסה את המימון שנדרש להפעלתו (לאחר מענק ראשוני של האוניברסיטה).

באותם ימים גדושי פעילות, פגשתי את אזרחי ישראל בשעתם היפה ביותר. איש ההיי-טק שהגיע דרך קבע לאסוף ציוד למפונים, המחנכת ששינעה ציוד לחיילים, היזם שהקים מערך תמיכה בבתי החולים, בעל החברה שהקצה לנו את משאיותיו, הלוחם הבדואי לשעבר שחרש את הארץ לאורכה ולרוחבה, והגמלאית שהתקשרה כל בוקר לשאול במה אפשר לעזור. כחוקר תקשורת והשתתפות אזרחים, אני שואל את עצמי כעת כיצד רותמים את הרוח הישראלית שהתגלתה במלחמה ומשלבים אותה עם הידע האקדמי, כדי לעבור משיח מפלג לדיאלוג. כיצד יוצאים מתיבות התהודה של הרשתות החברתיות ומעצבים את עתידנו הקולקטיבי?

מתנדבים במרכז הלוגיסטי

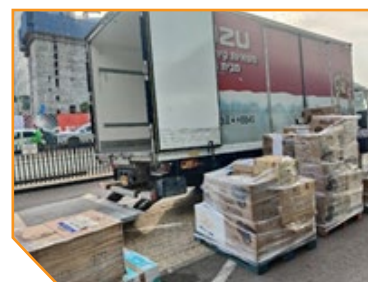
פינת הביגוד במרכז הלוגיסטי של עמותת "אלון ואלה"

ממיינים ציוד לקראת אריזה ומשלוח

ציוד שנתרם על ידי חברות ואזרחים, ממתין לפריקה

ציוד ארוז ממתין להעמסה ולשינוע מתל אביב למלונות מפונים באילת

ד"ר גליה פלוטקין עמרמי

מחלקה:	חינוך
דרגה:	מרצה בכירה
שם הפרויקט:	מטה חטופים
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	אוקטובר 2023 עד מאי 2024

תיאור הפרויקט

ליוויי משפחה של אחד החטופים מטעם מטה החטופים. הייתי בקשר רציף עם הוריו של החטוף, תושבי אשקלון. הייתי מעורבת במתן סוגים שונים של סיוע למשפחה: לעיתים עלה צורך להעביר מידע בין מטה החטופים לבין בני המשפחה (שדוברים בעיקר רוסית); לפעמים היה צורך בתמיכה רגשית; או במציאת פתרון של דיור זמני בשל הנזק שנגרם לדירה של המשפחה עקב נפילת טיל באשקלון. מעבר לכך, היה צורך לקדם מודעות לעניין החזרת החטופים באמצעות קידום יוזמות בעזרת עסקים שונים. חשיבות הליווי של המשפחה הייתה בעיקר בכך שהוא איפשר, אני מקווה, לרכך את תחושת השוליות של ההורים, כמהגרים שעוברים את התקופה הקשה ביותר בחייהם, כשאינן בידיהם הון חברתי שיכול לסייע להם.

ד"ר אילון לנגבהיים

מחלקה:	בית הספר לחינוך
דרגה:	מרצה בכיר
שם הפרויקט:	הוראה בבית ספר למפונים משלומי
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	20.10-25.12.2023

תיאור הפרויקט

במשך כחודשיים התנדבתי כמורה למדעים בבית הספר היסודי "כל ישראל", שנפתח בירושלים למפונים מהעיירה שלומי שבצפון. בית הספר נפתח כיוזמה משותפת של העירייה ומכון "כרם" להכשרת מורים. הוא התבסס על מספר מורים שהגיעו מהצפון, מורות חיילות ומתנדבים (כמוני). לימדתי את הילדים יומיים בשבוע עד פתיחת הסמסטר באוניברסיטה (שהתעכבה עקב המלחמה).

ד"ר אילון לנגבהיים

מחלקה: בית הספר לחינוך

דרגה: מרצה בכיר

שם הפרויקט: ניצוצות - שיעור אחר

אופי הפרויקט: יוזמה חברתית

משך: 10.12.2023 - היום

תיאור הפרויקט

מאמצע דצמבר אני מתנדב ונותן שיעורים פרטיים פעם בשבוע בשעות אחה"צ במרכז למידה במושב זרועה, ליד נתיבות. הנוער מהאזור לא פונה, אך לא למד בבית הספר במשך כמעט חודשיים. חלקם הצטרפו למוסדות חינוך אחרים, לאחר שבית הספר "שער הנגב", שבו למדו, נסגר. הנערים והנערות צברו פערים, ומטרת השיעורים היא לסייע להם לסגור את הפער.

פרופ' ערן בר-כליפה

מחלקה:	פסיכולוגיה
דרגה:	פרופ'
שם הפרויקט:	קליניקת שטח לטיפול בנפגעי 7 באוקטובר
משך:	9.10.2023-11.2.2024

תיאור הפרויקט

הקליניקה הקהילתית של המחלקה לפסיכולוגיה הוקמה בשנת 2018 על ידי חברי סגל מהמסלול הקליני, במטרה לתרום לרווחת הקהילות בדרום ישראל ולתת הכשרה קלינית איכותית לדוקטורנטים הקליניים של המחלקה. היא מציעה טיפולים פסיכולוגיים חדשניים, נתמכים אמפירית, ומפתחת כיווני מחקר פורצי דרך בתחום. הצוות כולל 10 פסיכולוגים קליניים בכירים ו-8 מתמחים בפסיכולוגיה, שמשלימים את לימודי הדוקטורט במחלקה.

מאז פרוץ המלחמה, הקליניקה נעשתה מעורבת בתמיכה בקהילות הדרום, על-ידי מתן התערבויות טיפוליות שרלוונטיות למצב הנוכחי. באופן ספציפי, הקליניקה הובילה שלוש פעילויות מרכזיות:

1. קליניקת שדה במלונות המפונים: בשלושת השבועות הראשונים של המלחמה, צוות של שני חברי סגל וחמישה דוקטורנטים ירד למלונות באילת ובים המלח לספק התערבויות קליניות של עזרה ראשונה נפשית למפונים.
2. שלושה מפגשי עזרה ראשונה נפשית מקוונת חנים לאזרחים ולחיילים עם תגובות מצוקה.
3. טיפול חוסן באופקים: במהלך ארבעה חודשים, צוות של שני חברי סגל וארבעה מתמחים הגיע ליום התנדבות בשבוע לטפל בעשרות מתושבי אופקים שנפגעו מאירועי שבעה באוקטובר.

שרון טולדנו

מינוי:	סגל מנהלי, רכזת המחלקה
מחלקה:	תקשורת
שם הפרויקט:	"כביסע" - "המכבסה של אמא"
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	נובמבר 2023 עד היום

תיאור הפרויקט

עם פרוץ המלחמה וגיוס מאות אלפים של חיילי מילואים וחיילי סדיר, שלא יצאו הביתה זמן רב, עלה הצורך בדאגה לצורכיהם הבסיסיים ובין היתר, כביסה נקייה. הרעיון שלנו, לרכוש מכונות כביסה ומייבשים ולהתקין אותם על עגלה נגזרת עם קוב מים וגנרטור חזק, קרם עור וגידים מהר מאוד. בעזרת תרומות מאזרחים ומהאוניברסיטה, הקמנו את העגלה שהתחילה לעבוד בכל אזור העוטף. "עמותת אלון ואלה", שלקחה על עצמה לגייס תורמים לתפעול השוטף, ובעיקר לספק דלק, סייעה להמשיך ולהפעיל את המיזם עד היום. המכבסה מגיעה לבסיסי אימונים, בא"חים, שטחי כינוס והתרעננות, לכל מקום בשטח ולבתי ספר ויישובים שנמצאים בהם חיילים. המכבסה הניידת עובדת בלי להיות תלויה בתשתיות. התגובות מרגשות ומעודדות להמשיך הלאה, כל עוד קיים הצורך. כיום יש חמ"ל מתנדבים מכל הארץ, שרק מחכים לשמוע לאן המכבסה נוסעת הפעם, ומגיעים איתנו לכל מקום. כיף לראות כמה זה משמעותי למי שנותן מעצמו ומסכן את חייו למעננו.

אני רוצה להודות לאוניברסיטה, שתמכה בפרויקט למן הגשת הקול הקורא, מה שנתן את הדחיפה הראשונית להקמתו. וכמובן לאיש שיזם, תכנן, בנה ומתפעל יומיום - חבר מהמושב - אילן קטני.

[לינק](#) לאחד מעשרות הסרטונים שנעשו על המכבסה ברשתות

ריכוז פעילות מחקר

עיקר הפעילות בפקולטה היא מחקר אקדמי. חלק מהחוקרים בפקולטה, בתחומי הידע הרלוונטיים, החלו במחקר עדכני וחדשני מייד עם פרוץ המלחמה, בנושאים הקשורים למלחמה ולהתמודדות עימה, במטרה ללמוד כיצד להקל, להפיק לקחים וללמוד על החברה שלנו בצורה מיטבית ובאופן מייד, ולא רק בדיעבד.

ליאור לנדר, פרופ' אפרת הוס ופרופ' אילת הראל

מחלקות:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר והתוכנית לניהול ויישוב סכסוכים
דרגות:	בוגר תואר שני בעבודה סוציאלית וחברות סגל אקדמי בכיר
שם הפרויקט:	חיילי מילואים קרביים בצו 8 והתמודדות עם מעברים
אופי הפרויקט:	מאמר מחקרי
משך:	ינואר 2024

תיאור הפרויקט

עם פרוץ מלחמת ישראל-חמאס באוקטובר 2023 נקראו למעלה מ-300,000 חיילים לשירות בצו 8. מצב זה מחייב אותנו לנתח את תופעת המחזוריות בשירות המילואים. בכל הצבאות, שירות מילואים הוא מחזורי, אמביוולנטי ומורכב, ועלול להיות כרוך בטראומה. אולם למיטב ידיעתנו, רק מעט נכתב על האופן שבו מגדירים החיילים עצמם את חווייתם בהקשרים חברתיים ספציפיים. המאמר מנתח את המעברים שחווים חיילים קרביים מזימוןם לשירות, עבור בשדה הקרב, וכלה בשובם הביתה, במטרה להפיק לקחים לקראת קליטתם המיטיבה עם שובם ממבצעים וממלחמות. ממצאינו מבוססים על ראיונות עם תריסר חיילי מילואים. התמה המרכזית בראיונות היא קונפליקט עמוק בין נרטיבים תרבותיים קולקטיביים ואישיים שמעורר דילמות ומתח בכל אחד משלבי המעבר. המסגרת הנרטיבית וההתמקדות בהקשר התרבותי, להבדיל מאשר בטראומה, שופכות אור חדש על חוויית החיילים הקרביים, על גורמי הדחק שהם מזהים, ועל הזיקה בינם לבין הקשרים חברתיים-תרבותיים ספציפיים. המאמר מציע פתרונות להתערבות וממליץ על מתן מרחב מתאים לפירוק החוויות המורכבות הללו, וחשוב מכל, לשיתוף בהן.

[קישור למאמר](#)

ד"ר טל ליטבק הירש

מחלקה:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים
דרגה:	מרצה בכירה
שם הפרויקט:	תפיסת הבית והתמודדות עם העקירה מהבית בקרב אמהות גרושות - ראיונות במסגרת הנחיית הדוקטורט של רינת אבזיז
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	מפרוץ המלחמה וממשיך גם בימים אלו

תיאור הפרויקט

זהו פרויקט מחקר של רינת אבזיז, סטודנטית מהתוכנית לניהול ויישוב סכסוכים, שחוקרת תפיסות של בית והתמודדות של אימהות גרושות, שעזבו את בתיהן בעוטף בשבוע הראשון למלחמה. מדובר במחקר אורך איכותני והוא ממשיך בימים אלו.

ניצן אילון ופרופ' ארנה בראון לבינסון

מחלקה:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים
דרגות:	דוקטורנטית ופרופ' מן המניין
שם הפרויקט:	"בהצלחה אתם לבד": קהילות עוטף ישראל וכיצד שרדו את שואת אוקטובר 2023
אופי הפרויקט:	דוקטורט
משך:	אוקטובר 2023 - ספטמבר 2025

תיאור הפרויקט

שמי ניצן אילון, תושבת נתיב העשרה. ב-7 באוקטובר היו לי מחבלים בגינה... מאז אני "מפונה", עם שאלות כיצד להתמודד עם כל שארע. מהר מאוד הגעתי להבנה שאת התשובות לשאלות שלי בוודאי אמצא בקהילה. אנסה להבין איך האנשים שגרים בקהילה שורדים את הסבב הזה והבא. מה מאפשר להם להרים את הראש? האם התשובה נמצאת בילדותם ובדמות ההתקשרות שתמכה בהם? האם יש להם תפיסה קוהרנטית המקנה משמעות? ואולי זה החוסן של הקהילה המסייע להם לנקוט אסטרטגיית התמודדות יעילה? ואיך כל אלה מושפעים ממשבר האמון בצבא?

הדוקטורט שלי עוסק במחקר אורך על משאבים ואסטרטגיות ההתמודדות של יחידים וקהילות בעוטף ישראל לאחר 7 באוקטובר. מאה ימים לאחר פרוץ המלחמה, הפצתי את השאלונים הראשונים, ותוך שבועיים קיבלתי 651 שאלונים מתושבים של כעשרים יישובי העוטף, ביניהם: נתיב העשרה, כפר עזה, בארי, ניר עוז, נחל עוז, זיקים, כרמיה, סעד, ארז. ניתוח ראשוני מצביע על הבדלים מובהקים בין בני דור ה"מייסדים" (בסביבות גיל 60) שבולטים בחוסן קהילתי, השקפת עולם קוהרנטית, ואמון גבוה בצבא, לבין בני הדור הצעיר יחסית (עד גיל 40). בעזרת ממצאים מרתקים נוספים שהתגלו, אצליח אולי לפענח את הגנום של הציונות.

נעמה בר, פרופ' ארנה בראון לבינסון וד"ר סתיו שפירא

מחלקות:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים והתוכנית לרפואת חירום בפקולטה למדעי הבריאות
דרגות:	דוקטורנטית וסגל אקדמי בכיר (פרופ' מן המניין ומרצה בכירה)
שם הפרויקט:	נשים עם עבר של פגיעה מינית החשופות לאלימות פוליטית מתמשכת: אסטרטגיות התמודדות וגורמי חוסן מיטביים
אופי הפרויקט:	דוקטורט
משך:	2021-2025

תיאור הפרויקט

שמי נעמה בר, לפני כשנתיים וחצי התחלתי לכתוב עבודת דוקטורט בהנחייתן של פרופ' בראון-לבינסון וד"ר שפירא על נשים החשופות לאיום ביטחוני מתמשך, שנחשפו בעברן לאלימות מינית. ממצאי המחקר הראשוניים מעידים כי נשים שחוו הצטלבות חשיפות כזו, סובלות מיותר תסמינים פוסט טראומטיים ומירידה במנגנוני החוסן. מחקר זה צמח מתוך עבודתי הקלינית כמנהלת היחידה לטיפול בנפגעות אלימות מינית במועצה אזורית אשכול, במסגרתה טיפלתי בנשים אשר אירועים ביטחוניים באזור מגוריהן, הציפו אצלן את זיכרונות הפגיעה המינית.

מאז מתקפת הטרור, חלה עלייה בשיעור החשיפה של נשים בכל חלקי הארץ לאיום ביטחוני. מרכזי טיפול בנפגעות מיניות מדווחים על עלייה משמעותית בפניות וכן על עלייה בתסמינים פוסט טראומטיים של נפגעות. אני מעבירה הרצאות לצוותים בשירות הציבורי ובעמותות המטפלות בנפגעות מיניות בנוגע למאפיינים של נפגעות בזמן מלחמה, וכן פיתחתי פרוטוקול טיפול על בסיס ממצאי המחקר הראשוניים ועל סמך ניסיוני הקליני.

בנוסף, אני עובדת כעשור במרכז חוסן המטפל בנפגעי חרדה על רקע ביטחוני. מאז תחילת הלחימה, טיפלתי במפונים מעוטף עזה, לרבות נשים נפגעות אלימות מינית. העבודה הקלינית עם נשים בעלות היסטוריה של פגיעה מינית, אשר היו עדות לאירועים הקשים שהתחוללו באותה שבת ומתמודדות כעת עם הצטלבות החשיפות, משקפת בבהירות את חשיבות המחקר ואת התועלת שביישום ממצאיו.

פרופ' ארנה בראון לבינסון וד"ר חאלד אלסייד

שייך אקדמי:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים ומכללת קיי
דרגה:	פרופ' מן המניין ומרצה בכיר
שם הפרויקט:	תגובות רגשיות ומשאבי התמודדות בקרב מתבגרים בדואים בנגב על רקע מלחמת "חרבות ברזל"
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	נובמבר 2023 - למשך שנה

תיאור הפרויקט

המחקר הנוכחי בוחן תגובות רגשיות ומשאבי התמודדות בקרב מתבגרים בדואים בנגב על רקע מלחמת חרבות ברזל. החברה הבדואית בנגב מונה כ-300,000 נפשות, וכ-52% מהם מתחת לגיל 18. היא איבדה 17 תושבים במלחמה, וחמישה עודם שבויים בידי חמאס. במרבית היישובים התשתיות רעועות ואין בהם אמצעי מיגון. בכפרים הבלתי מוכרים, בפרט, אין מערכות אזעקה והם נחשבים "שטחים פתוחים", כך שמערכת כיפת הברזל לא מיירטת רקטות המכוונות אליהם. עם פרוץ המלחמה, נרשמה עלייה חדה במספר הנזקקים לסיוע נפשי בחברה הבדואית.

במחקר השתתפו 800 מתבגרים בגילאי 13-18 מיישובים בדואים שונים בדרום הארץ, שכללו יישובי קבע, כפרים מוכרים, וכפרים לא מוכרים. הם מילאו שאלונים לדיווח עצמי במהלך החודשים ינואר ופברואר. השאלונים התייחסו למשאבי התמודדות (תחושת קוהרנטיות אישית, חוסן לאומי, חוסן קהילתי, תחושת תקווה ואמון בנבחרים), כמו גם לתגובות רגשיות וזהות אישית וקולקטיבית.

ממצאי המחקר הנוכחי, המנותחים בימים אלו, יסייעו בהבנת מצוקותיהם של המתבגרים הבדואים, ובהתאם יוכלו להוות נדבך משמעותי לבניית תוכנית התערבות המאפשרת לבני הנוער התמודדות אפקטיבית עם מצבי מלחמה מורכבים.

פרופ' ארנה בראון לבינסון, פרופ' סארה אבו כף, ד"ר תהילה קלעגי

מחלקות:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים והמחלקה למנהל ומדיניות ציבורית בפקולטה לניהול ע"ש גילפורד גלייזר
דרגות:	פרופ' מן המניין, פרופ' חבר ומרצה בכירה
שם הפרויקט:	משאבי התמודדות ומצוקות רגשיות בקרב קבוצות תרבות שונות בחברה הישראלית במהלך מלחמת "חרבות ברזל"
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	דצמבר 2023 עד יוני 2024

תיאור הפרויקט

המחקר הנוכחי בוחן תגובות רגשיות ומשאבי התמודדות בקרב קבוצות תרבות שונות בחברה הישראלית על רקע אירועי שבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל, וזאת על מנת להבין עד כמה יש שונות בחשיפת הקבוצות השונות לאירועים אלה, ובמקביל להבין מהם המשאבים שיכולים לסייע לכל אחת מהקבוצות להתמודד עם מצב הלחץ הנוכחי באופן מיטבי. אלף ועשרים יהודים (334 חרדים, 330 חילונים, 186 דתיים לאומיים, ו-170 מסורתיים) ו-404 ערבים (236 ערבים מהמרכז, המשולש והצפון ו-168 בדואים מהדרום) מילאו שאלונים לדיווח עצמי. השאלונים התייחסו למידת החשיפה לאירועי האלימות הפוליטית, תחושת קוהרנטיות, חוסן קהילתי, חברתי ולאומי, איכות חיי המשפחה, אמון במוסדות המדינה ותגובות רגשיות ללחץ - חרדה, דיכאון וסומטיזציה.

מחקר זה מהווה מחקר המשך לסדרת מחקרים שנעשו על החברה הישראלית במצבי לחץ מגוונים. ממצאי המחקר הנוכחי מושווים בימים אלו לממצאי מחקר דומה שנעשה על אותן אוכלוסיות במהלך הקורונה. ההשוואה בין המחקרים השונים תאפשר לנו הבנה מעמיקה של שונות ודמיון בין מצבי לחץ שונים כלומר, מגיפה לעומת מלחמה. בנוסף, מחקר זה יאפשר לנו להפיק תובנות לגבי דמיון ושוני בחברה הישראלית בכל הנוגע להתמודדות במצבי לחץ על רקע של אלימות פוליטית

פרופ' מידד קיסניגר

מחלקה:	מדעי הסביבה, גאואינפורמטיקה ותכנון ערים
דרגה:	פרופסור חבר
שם הפרויקט:	הערכת מצב יעדי האו"ם לפיתוח בר קיימא באזור הנגב
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	החל מינואר 2024 ולאורך השנה הקרובה

תיאור הפרויקט

למרחב הנגב בכלל, ומערב הנגב בפרט, שורה של חוזקות וחולשות בהיבטים שונים, המשפיעים על איכות חיי תושבי האזור, מצב הסביבה והחיבור שביניהם. שיקום הנגב לאחר סיום המלחמה יכול וצריך לתרום לשגשוג האזור בעתיד, וחשוב לשאוף שפיתוח זה יעשה על פי עקרונות הקיימות. פרויקט זה של מרכז הנגב לקיימות, יבנה תמונת מצב של היבטי חיים שונים (בהתאם ליעדי האו"ם לפיתוח בר קיימא - SDGs) של תושבי מרחב הנגב על קהילותיו השונות בשנים האחרונות ועד המלחמה.

פרופ' מידד קסינגר

מחלקה:	מדעי הסביבה, גאואינפורמטיקה ותכנון ערים
דרגה:	פרופסור חבר
שם הפרויקט:	פיתוח מדד לחוסן אזורי ובחינת היבטים שונים של החוסן במרחב הכפרי / יישובי פריפריאלי בישראל
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	החל מינואר 2024 ולאורך השנתיים הקרובות

תיאור הפרויקט

המרחב הכפרי בישראל אחראי למגוון מרכיבים ברווחה והקיימות של כלל אזרחיה: גידול ואספקת מזון, שמירה על מרחבים נופיים ושטחים פתוחים, הפקת אנרגיה, ושמירה על הבטחון. חוסנו של מרחב זה, על קהילותיו, מושפע בימים של שגרה, וביתר שאת בשנה החולפת, משורה של גורמים חברתיים, פוליטיים, סביבתיים, כלכליים וביטחוניים. מחקר זה מפתח מערכת אמידה שתכלול שורה של אינדיקטורים לבחינת היבטים שונים בחוסן של יישובים וקהילות, תזוהה חוזקות וחולשות, ותצביע על דרכים לחיזוק מרחב זה.

ד"ר שרי אהרוני

מחלקה:	התוכנית ללימודי מגדר
דרגה:	מרצה בכירה
שם הפרויקט:	מלחמה, רווחה וחוסן: תובנות מנשות ואנשי מקצוע בצל המלחמה
אופי הפרויקט:	מחקר חברתי
משך:	נובמבר 2023 - ינואר 2024

תיאור הפרויקט

ליוויתי את עמותת אד'אר - פורום אנשי ונשות המקצוע למאבק בפשעי רצח נשים - בתהליך של מחקר וכתבת דו"ח מקצועי.

הדו"ח, שנכתב על ידי למא מנסור, בוחן את חוויותיהן של נשות ואנשי מקצוע, לרבות עובדות/ים סוציאליות/ים בישראל במהלך המלחמה, תוך שימת דגש מיוחד על עובדות/ים סוציאליות/ים ערביות/ים ביישובים הבדואים בדרום וביישובים המפונים בצפון. הדו"ח מציג את הספרות הקיימת אודות תפקידיהן של עובדות/ים סוציאליות/ים בזמן חירום ומשברים וסקירה אודות השלכות המלחמה הנוכחית על מערכת הרווחה הישראלית, וכיצא בזה על האזרחיות/ים הערביות/ים. הדו"ח מבוסס על ראיונות, נתונים מפניות לקו חירום, תצפיות בקבוצות תמיכה, והשתתפות בפורומים של החברה האזרחית.

החלק הראשון של הדו"ח מתמקד בצרכים של משפחות ותושבות/ים אשר פנו ובקשו סיוע משירותי הרווחה במהלך המלחמה, ובהשפעתה על אלימות מגדרית. החלק השני מתמקד בחוויותיהן של העובדות/ים הסוציאליות/ים. חלק זה מדגיש את המחויבות הבלתי מעורערת שלהן למטופלות/ים ולקהילות שלהן, למרות האתגרים שמציבה המלחמה, ואת החוויות האישיות שלהן, בין היתר כתושבות/ים באזורים הנמצאים תחת איום המלחמה. המציאות המשותפת של העובדות/ים הסוציאליות/ים עם המטופלות/ים שלהן, מתוארת בדו"ח כחבר פיפיות: הן חיזוק של האמפתיה והן מעמסה רגשית. לבסוף, הדו"ח מתייחס לאתגרים של עבודה בצוותים מעורבים במהלך המלחמה, במיוחד בצל האווירה הכללית המאופיינת בהשתקה והפחדה.

[קישור לדו"ח](#)

ד"ר דפנה ישועה-כ"ץ

מחלקה:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
דרגה:	מרצה בכירה
שם הפרויקט:	התמודדות דיגיטלית עם אובדן טראומתי בעקבות מלחמת 7 באוקטובר
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	שנת תשפ"ד

תיאור הפרויקט

העידן הדיגיטלי מציב אתגרים רבים לאנשים ששכלו את היקרים להם לנוכח השרידים הדיגיטליים של המנוחים: פרופילים ברשתות חברתיות, הודעות קוליות בוואטסאפ, תמונות וסרטונים דיגיטליים. אתגרים אלה כוללים את ההשפעה הרגשית של תזכורות בלתי צפויות, חששות לגבי אובדן גישה וצורך לנהל תוכן מקוון של המתים, והחלטות לגבי המורשת הדיגיטלית. כל אלה יכולים להוביל לאי ודאות ולמצוקה בקרב אלה שנותרו מאחור. יחד עם זאת, מדיה דיגיטליים גם יכולים לספק הזדמנויות לעיבוד אובדן טראומתי, כגון המשך קשר עם היקרים שאבדו דרך השאריות הדיגיטליות שהותירו מאחוריהם.

מחקר זה בוחן, באמצעות ראיונות עומק עם הורים ובני/בנות זוג אשר שכלו את יקיריהם במלחמת 7 באוקטובר, את אסטרטגיות ההתמודדות הדיגיטליות עם אובדן טראומתי. בהתבסס על מודל הקשרים המתמשכים של עיבוד אובדן, מחקר זה בוחן את האתגרים וההזדמנויות שמייצרות שאריות דיגיטליות: הקלטות קוליות מתוך רגעים אחרונים, סרטוני וידאו שצולמו ע"י המתים וע"י אנשי חמאס, הודעות כתובות ופרופילים ברשתות החברתיות.

חקר התמודדויות דיגיטליות עם אובדן טראומתי חיוני להבנת תהליכי אבל עכשוויים ולניהול מורשת דיגיטלית. הוא מתייחס לפרקטיקות אבל מודרניות, דילמות אתיות סביב פרטיות דיגיטלית והסכמה, והשפעת המורשת הדיגיטלית על בריאות הנפש והנורמות התרבותיות. מחקר זה מדגיש את התפקיד המשמעותי של השרידים הדיגיטליים בחיינו ואת חשיבות הניווט בהם באופן רגיש ואתי. מבחינה מעשית, הוא יכול לתרום לעיצוב פלטפורמות דיגיטליות ותהליכי טיפול המתאימים לצרכי השכולים/ות ומכבדים את זכר המתים/ות.

ד"ר גדעון דיסון

מחלקה:

חינוך

דרגה:

מרצה בכיר

שם הפרויקט:

ה"דקדוק הבית ספרי" בבתי ספר למפונים: ארגון זמן ומרחב, פרקטיקות הוראה ולמידה, ועבודה רגשית- חברתית במלחמת "חרבות ברזל"

אופי הפרויקט:

מחקר

משך:

תשפ"ד

תיאור הפרויקט

כבר שנים אנחנו שומעים שבתי הספר לא משתנים, למרות קצב ההתקדמות בשאר החברה. והנה, השנים האחרונות זימנו שני משברים גדולים (הקורונה וכעת המלחמה) שדרשו מבתי הספר להמציא את עצמם מחדש. משברים אלו היו עמוקים משום שהם ערערו את ה"דקדוק הבית ספרי": הפדגוגיה, הארגון הזמני-מרחבי, ומערכות היחסים המאפיינים את בתי הספר בשגרה. מחקר זה מסתכל על מקרה קיצון - הצורך להקים בתי ספר מאפס עבור משפחות וילדים שפוננו מביתם. בחינה זו נועדה למפות את מגוון הפתרונות שפותחו בבתי ספר אלה, ולזהות פרקטיקות ומודלים של ארגון בית ספרי וסדרי עדיפויות בזמן משבר. לבסוף, הבחירות של מחנכים לגבי מאפייני הדקדוק הבית ספרי שברצונם לשמר או לשנות יכולות לגעת בשאלות יסודיות יותר לגבי מהות בית הספר, אשר רלוונטיות לימי משבר אך גם לשגרה.

ד"ר מהא כרכבי סבאח, פרופ' סראב אבורביעה קוידר, פרופ' רחל ארהרד (חוקרת שותפה מאוניברסיטת תל אביב)

מחלקות:	סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, חינוך
דרגות:	מרצה בכירה, פרופ' חבר ופרופ' אמריטה
שם הפרויקט:	קולמן של חברות וחברי סגל ערבים בזמן המלחמה
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	נובמבר 2023 עד יולי 2024

תיאור הפרויקט

גוף הידע הסוציולוגי הקיים בוחן באופן ביקורתי את המרחב האקדמי כשווינוי עבור קבוצות מיעוט. בישראל התפתח בשנים האחרונות מחקר שעסק בזיהוי החסמים המבניים והתרבותיים העומדים בפני הסטודנטים הערבים באקדמיה הישראלית, כחלק מגיבוש תוכניות לעידוד ההשכלה הגבוהה. יחד עם זאת, מעטים המחקרים שבחנו את חוויותיהם של חברי וחברות סגל ערבים באקדמיה הישראלית, לא כל שכן נוכח צילה של מלחמה ומשבר לאומי עמוק. מחקר זה בוחן את המפגש בין הזהות הלאומית לזהות האזרחית של חברות וחברי הסגל מהחברה הערבית במרחב האקדמי בישראל נוכח המלחמה, ואת השלכותיה של הצטלבות זו על זהותם האקדמית.

במסגרת המחקר בוצעו 27 ראיונות עומק חצי מובנים עם חברות וחברי סגל מכל האוניברסיטאות בישראל. ניתוח ראשוני של ממצאי המחקר חושף פרקטיקות של גזענות מוסדית ושל השתקה סמויה וגלויה של התבטאויות שאינן מתיישבות עם השיח ההגמוני בזמן המלחמה. כמו כן, הוא חושף את תחושת חוסר האונים והאשמה הנלוות להשתקת הקול המייצג את הזהות הלאומית הפלסטינית של חברי וחברות הסגל. ממצאי המחקר מעידים על סתירה מובנית בין זהותה המקצועית של המרצה הערביה לבין זהותה הלאומית, בעיקר בעת בה האקדמיה הישראלית מגויסת למלחמה ומאמצת נרטיב ציוני פטריוטי שמדיר את הסגל הערבי.

ד"ר עידית פסט וד"ר רותם טרכטנברג-מסלטון

מחלקה:	חינוך
דרגה:	מרצה ומורה בכירה
שם הפרויקט:	התמודדות מורות בעת המלחמה עם תלמידים יהודים וערבים בבית ספר ממלכתי עברי
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	פברואר-יוני 2024

תיאור הפרויקט

כמענה לקול קורא של משרד החינוך למחקרים בעקבות המלחמה, עוסק המחקר בהתמודדות של מורות יהודיות בבית ספר ממלכתי-עברי עם כיתות מעורבות של תלמידים יהודים וערבים בעת המלחמה. אנחנו מתבססות על שתי ספרויות קיימות שעד כה לא חוברו - אחת על מורות בעת מלחמה, והשנייה על מורות המלמדות כיתות הטרוגניות - כדי לשאול מה האתגרים של מורות בניהול תלמידים, ביחסים ביניהם, בדיון במלחמה, וברגשותיהן האישיים כאשר הן מלמדות בכיתה מעורבת. מהן הפרקטיקות שבהן הן משתמשות בניווט במצבים אלה? מהם המשאבים הזמינים להן כדי להתמודד עם סוגיות אלה, אם בכלל, וכיצד ניתן לסייע להן?

המחקר יתקיים בהקשר ליחודי לישראל, שבו תלמידים ערבים לומדים בבתי ספר יהודיים בערים מעורבות, ולכן הכיתה מורכבת, לכאורה, מצדדים שונים בלחימה. הקשר זה כמעט ואינו נחקר. מטרת המחקר היא לפתח כלים ותמיכה עבור מורות הנמצאות בעמדה המאתגרת הזו באופן שגם יאפשר להן לתמוך בתלמידים ערבים ויהודים באופן מיטבי. מסקנות המחקר הן בעלות חשיבות תיאורטית לספרות של התמודדות מורות עם כיתות הטרוגניות והתמודדות מורות בעת המלחמה, וכן בעלות חשיבות מעשית להקשר הישראלי של בתי ספר מעורבים והשלמות של המורות והתלמידים בהם.

פרופ' פלורינה יוזפובסקי, פרופ' נעמה עצבה-פוריה, פרופ' אריאל קושמרו, ד"ר יובל סער הימן

מחלקות:	פסיכולוגיה והמחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
דרגות:	סגל אקדמי בכיר - מגוון דרגות
שם הפרויקט:	מצבים רגשיים במלחמת חרבות ברזל
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	ינואר 2024 ומתמשך

תיאור הפרויקט

אירועי שבעה באוקטובר ומלחמת "חרבות ברזל" מהווים גורמי דחק קיצוניים, וככאלה גורמים למגוון תגובות ברמה הרגשית, התנהגותית, פיזיולוגית, ורפואית. היכולת להבין את מצב הסטרס והתחלואה הקשורה בכך ברמת האוכלוסייה היא קריטית לתכנון המענים המגוונים לאוכלוסיות הזקוקות לכך ביותר.

מי שפכים עשויים להוות צוהר לתוך מצב הרוח של אוכלוסיות שלמות, שכן ישנה אפשרות למדוד רמות של קורטיזול (הורמון סטרס), ניקוטין, קפאין ועוד. עם זאת, לא ברור עדיין עד כמה, אם בכלל, רמות הקורטיזול בשפכים מרמזות על רמות הסטרס באוכלוסייה. כדי לבחון זאת, אנו פונים אל נבדקים משתי אוכלוסיות המשקפות רמת איום בטחוני שונה, בבאר שבע ודימונה. הנבדקים ממלאים מקבץ שאלונים המתמקדים במצב הרגשי, הפיזיולוגי והרפואי שלהם ושל ילדיהם, וכן שאלון דמוגרפי הנוגע לאופי החשיפה לאירוע הטרור של שבעה באוקטובר. כמו כן, התבקשו הנבדקים לתת דגימת שיער שתאפשר לנו לבדוק את רמות הקורטיזול לאורך החודשים האחרונים. שילוב המידע - מהרמה הרגשית וההתנהגותית ועד רמת המדדים בשפכים - הינה ייחודית ומאפשרת לבחון הבדלים בין קבוצות אך גם הבדלים בינאישיים בתגובה לאירועי המלחמה. במידה ונמצא את הקשרים הצפויים, תפתח אפשרות חדשה להערכת רמות המצוקה בקרב אוכלוסיות.

פרופ' פלוריה יוזפובסקי

מחלקה:	פסיכולוגיה
דרגה:	פרופ'
שם הפרויקט:	התפתחות אמפתיה בגיל הרך בתקופת הקורונה
אופי הפרויקט:	מחקר
משך:	ינואר-פברואר 2024

תיאור הפרויקט

לאור אירועי שבעה באוקטובר והתפרצות מלחמת "חרבות ברזל", חזרנו לנבדקי מחקר Bio-CEED (מעבדת מחקר באוניברסיטת בן-גוריון), העוסק בהתפתחות אמפתיה בגיל הרך (במאי 2020, בשיא הקורונה) לנקודת מדידה חמישית. במקור, אימהות ופעוטות בני 10-18 חודשים הוזמנו להשתתף במחקר אורך שעוסק בהתפתחות רגשית-חברתית. בנקודת הזמן הזו, הילדים בני חמש שנים לערך. מטרת נקודת מדידה זו היא להבין אילו שינויים עוברים על משתתפי המחקר בעקבות המלחמה, ואיך אלו מתקשרים למצבם הרגשי של האימהות והילדים.

האימהות ממלאות מקבץ שאלונים המתמקדים במצבן הרגשי ובמצבם הרגשי של ילדיהן, וכן שאלון דמוגרפי הנוגע לאופי החשיפה לאירוע הטרור של שבעה באוקטובר. כמו כן, התבקשו הנבדקים לתת דגימת שיער שתאפשר לנו לבדוק את רמות הורמון הסטרס קורטיזול בגופם לאורך החודשים האחרונים.

מטרת מחקר זה משלבת עניין מדעי יחד עם הצורך הברור להבין את הצרכים הרגשיים של ילדים, הורים ומשפחות בימים אלו, על מנת לעזור למקבלי ההחלטות לפנות למי שנזקק ולהפנות משאבים לכך בהתאם.

ריכוז תיעוד

אירועי 7 באוקטובר והמלחמה העוקבת הם היסטוריים. יחד עם זאת, נשאלת השאלה כיצד ייזכרו בעוד עשרות ומאות שנים. בפקולטה למדעי הרוח והחברה כבר מתחילים לחשוב על מיזמים שמוקדשים לתיעוד המלחמה והיבטיה השונים. תיעוד ההווה ישפיע בוודאי על המציאות בעתיד ועל האופן שבו תילמד ההיסטוריה בעתיד.

ד"ר רוני מיקל-אריאלי

מחלקות:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים והמחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
דרגה:	עמיתת הוראה
שם הפרויקט:	הפורום למובילי יוזמות תיעוד במלחמה
אופי הפרויקט:	תיעוד ויוזמה חברתית
משך:	מ-23.10.23 עד היום

תיאור הפרויקט

מיד לאחר אירועי 7 באוקטובר החלו להופיע בארץ התארגנויות אזרחיות רבות לתיעוד המלחמה, בדרכים שונות ומגוונות. הפורום הוקם על ידי שישה אנשי מקצוע מתחום התיעוד, מתוך צורך אקוטי ביצירת קהילה ובית ליוזמות התיעוד הרבות. הפורום נועד לאפשר חשיבה משותפת, תיאומים, חיבורים ושיתופי פעולה בין יוזמות התיעוד הרבות. מטרתנו העיקרית היא לייעל את פעילות התיעוד ואת הנגשת התוצרים של היוזמות באמצעות מעטפת של אנשי מקצוע: מתעדים, ארכיונאים, היסטוריונים וחוקרי תרבות, משפטנים, אנשי טיפול, וצוותי הסברה ותקשורת. נט"ל מלווה את הפורום בכל הנוגע לפן הפסיכולוגי-רגשי. כמו כן, משפטנים מעניקים לנו ייעוץ משפטי בנושאי זכויות יוצרים, פרטיות ואינטרנט, כמו גם בנושאי המשפט הבינלאומי, דיני פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות.

חברי צוות ההיגוי של הפורום: רותי פרנסדורף, דוקומנטריסטית ומתעדת עצמאית; ד"ר רוני מיקל-אריאלי, מנהלת המדור לתיעוד בעל פה, המכון ליהדות זמננו, האוניברסיטה העברית בירושלים, ועמיתת הוראה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב; ד"ר מרגלית בז'רנו, יו"ר האגודה הישראלית לתיעוד בעל פה; שרון רפפורט, דוקומנטריסטית עם הכשרה של מטפלת, המתמחה בתיעוד אישי של קהילות טראומה והגירה; פלג לוי, מתעד, צלם ומנהל הפקה של "תולדות ישראל"; אריה הלבני, המייסד והמנכ"ל של "תולדות ישראל". נכון ל-19 בפברואר חברים בפורום 354 איש, הפעילים ב-105 יוזמות תיעוד שונות.

[קישור למידע אודות הפרויקט](#)

[קישור למיפוי יוזמות התיעוד](#)

פרופ' אילת הראל

עם סביונה רוטלוי (שופטת בדימוס) ופרופ' שיר דפנה-תקוע (המכללה האקדמית אשקלון)

מחלקה:	התוכנית לניהול ויישוב סכסוכים
דרגה:	פרופ' מן המניין
שם הפרויקט:	תצפיתניות, תומכות לחימה וחיילות בחמ"לים קדמיים בגזרת עזה
אופי הפרויקט:	תיעוד
משך:	נובמבר 2023 - היום

תיאור הפרויקט

במלחמה הנוכחית, מתבהרים פרטים בנוגע לתצפיתניות, לתומכות הלחימה ולחיילות בחדרי מלחמה קדמיים, הפועלות כ"עניינים של המדינה". הנשים, שמוצבות בחמ"לים קדמיים בגזרת עזה, אמונות על הגנת הגבול ועל מתן התראות לגבי כל פעילות חבלנית עוינת שעשויה לסכן את ביטחון המדינה. ממצאים ראשוניים מעידים כי לפני המלחמה, נשים אלו התריעו על סכנות ביטחוניות וחלק מהתראותיהן לא טופלו ברצינות הראויה. מטרת פרויקט התיעוד היא השמעת קולן של חיילות אלו ושל הוריהן והנצחת פועלן של חיילות אלו על-ידי איסוף שיטתי של עדויות של (1) חיילות שכבר אינן איתנו, באמצעות ההורים; (2) אלו ששרדו את האירוע הקשה; ו-(3) אלו ששירתו בגזרה זו ושחררו זמן קצר לפני האירוע. חיוני להביא את המידע המצטבר לידיעת הציבור כדי להפיק לקחים ולמנוע אסונות נוספים. קול שמתועד עתה, סמוך למועד המאורעות, וניתנת לו פומביות, הוא קול המנציח את מעשיהן של החיילות ואת חשיבות תפקידן. לתיעוד זה יש חשיבות אדירה למדינת ישראל ובפרט למיצובן של חיילות בצה"ל ותרומתן לביטחון המדינה בהווה ובעתיד. התיעוד יוביל להפקת לקחים ולהבנת המחדל הקשה, ויהווה בסיס לוועדת חקירה ממלכתית כמו גם למחקר אקדמי פורה.

ד"ר שרי אהרוני

מחלקה:	התוכנית ללימודי מגדר
דרגה:	מרצה בכירה
שם הפרויקט:	קבוצת מחקר ותיעוד אלימות מגדרית ב-7 לאוקטובר
משך:	אוקטובר 2023 - היום

תיאור הפרויקט

החל מחדש אוקטובר 2023 אני מובילה קבוצה של חוקרות שמתעדת אלימות מינית ומגדרית בעת התקפת חמאס ב-7 באוקטובר. הצוות עוסק באיסוף של מידע ממקורות שונים ובשימור וקטלוג שיטתי, מתוך מטרה להוות מקור מידע אמין עבור שורדות/ים ומשפחות של קורבנות, עיתונאים, וגורמים חקירתיים מקומיים ובינלאומיים. אנו יוצרות שני מאגרי מידע שעתידים לשמש כחלק מארכיון "נשים, מלחמה ושלום" באוניברסיטת בן-גוריון: מאגר של חומרים ציבוריים, ומאגר סגור הכולל מידע ספציפי אודות זירות שונות ודפוסים של אלימות. מאז הקמתו, קיים צוות התיעוד פגישות רבות עם גורמים מקומיים ובינלאומיים (עיתונות, נציגי ארגונים בינלאומיים, ישיבות בכנסת, צוותי חילוץ ורפואה, מומחיות משפטיות, ארכיונים); יצר קשרים עם קבוצות תיעוד אחרות; וקיים הרצאות ציבוריות (לדוגמא יום עיון באוניברסיטה העברית). במהלך התקופה הקרובה תפרסם קבוצת המחקר מסמך המלצות לתיעוד של מידע רגיש אודות אלימות מינית. בנוסף, שואפת קבוצת המחקר לפרסם מאמרים בעברית ובאנגלית ולהרחיב שיתופי פעולה עם חוקרות/ים מרחבי העולם.

[קישור לראיון ב"הארץ"](#)

ריכוז יוזמות בהוראה

במקביל למחקר אקדמי, ההוראה היא אלמנט מהותי מהעשייה האקדמית שלנו. כיצד נגייס את הסטודנטים ללמידה ועשייה בתחום? כיצד נעבד ונתווך את המאורעות בצורה מיטבית? הידע של החוקרים והחוקרות מועבר לסטודנטים ויחד אנו מהווים קהילת למידה ענקית. המלחמה זימנה אפשרויות חדשות להוראה ולדיון פתוח, מלמד ומעמיק.

ד"ר יודן רופא

מחלקה:	מדעי הסביבה, גאואינפורמטיקה ותכנון ערים
דרגה:	מרצה בכיר
שם הפרויקט:	תכנון אופקים כעיר מוטת הולכי רגל
אופי הפרויקט:	סדנת תכנון
משך:	בסמסטר א' תשפ"ד

תיאור הפרויקט

זוהי אחת מסדנאות התכנון שהן חובה במסלול לתכנון עיר ואזור. בחרנו לעסוק בעיר אופקים ובמרחב הכפרי שסביבה, שנפגעו ב-7 באוקטובר אך נמצאים מחוץ לאזור העוטף. במסגרת הסדנה, הסטודנטים מיישמים תכנון על פי תפיסה של העיר כמרחב אנושי מוטה הליכה רגלית ותחבורה ציבורית. המטרה היא לבחון את האפשרויות לפיתוח וחיזוק הקהילה במרחב העיר, תוך זיקה למרחב הטבעי והחקלאי שסביבה, כמו גם המרחב המטרופוליני שהיא חלק ממנו. התכנון מתייחס גם להיבטים של ביטחון וחוסן קהילתי כחלק מתהליך השיקום של שכונות שנפגעו.

פרופ' מידד קיסינגר

מחלקה:	מדעי הסביבה, גאואינפורמטיקה ותכנון ערים
דרגה:	פרופסור חבר
שם הפרויקט:	סדנה לתואר שני במגמה לתכנון עיר ואזור: חוסן, איכות חיים וקיימות עירונית
אופי הפרויקט:	סדנת תכנון
משך:	סמסטר א' תשפ"ד

תיאור הפרויקט

במסגרת הסדנא, מפתחים הסטודנטים מערכת לאמידת היבטים שונים בפעילות העירונית בשכונות שונות. על רקע אירועי התקופה הנוכחית, ישאלו את עצמם הסטודנטים מה מאפשר חוסן עירוני ועד כמה סוגיות של בטחון אישי ולאומי משפיע על היבטים שונים באיכות החיים של תושבי שכונות שונות.

פרופ' גל אריאלי

מחלקה:	פוליטיקה וממשל
דרגה:	פרופ' חבר
שם הפרויקט:	"דמוקרטיה ונסיגה דמוקרטית"
אופי הפרויקט:	קורס
משך:	שנת הלימודים תשפ"ד ואילך

תיאור הפרויקט

בשנים האחרונות השיח הציבורי והפוליטי בישראל משקף מחלוקת עמוקה על מושג הדמוקרטיה, תוך שלל טענות בדבר נסיגה דמוקרטית. נושא זה אינו ייחודי לישראל והוא משקף סוגיה הניצבת במוקד דיון במדינות רבות אחרות. מאז 2017 מתקיים [קורס בין-אוניברסיטאי](#) בנושא, בשיתוף יותר מ-60 אוניברסיטאות ומכללות מהשורה הראשונה ממדינות שונות, בעיקר ארה"ב. בהשראה ובשיתוף פעולה עם הקורס הבינלאומי, [האגודה הישראלית למדעי המדינה](#) מציעה, משנת הלימודים תשפ"ד, קורס העשרה המיועד לכלל הסטודנטים. מטרת הקורס היא להבין את הנושא של דמוקרטיה ונסיגה דמוקרטית מנקודת מבט תיאורטית והיסטורית וממבט השוואתי רחב. צוות הקורס מתבסס על דרכי הלמידה וההערכה של הקורס הבינלאומי. בנוסף, הוא מכין מגוון רחב של חומרי למידה בעברית לשימוש בהוראה. כך, לדוגמא, ניתן לצפות בהרצאה על [קיטוב פוליטי](#) ועל אופן [המדידה של דמוקרטיה](#), וכן בראיונות על שלל נושאים, כמו [הנסיגה הדמוקרטית בהונגריה](#).

בשנת תשפ"ד הקורס ניתן באוניברסיטת בן-גוריון כקורס כללי ששומעים מעל ל-90 סטודנטים מכלל הפקולטות. הוא ניתן גם במוסדות נוספים: באוניברסיטאות תל אביב, בר-אילן ורייכמן, מכללות גליל מערבי ותל אביב-יפו, והמכללה למנהל. אנו מתכננים להגיע לקהלי יעד נוספים ולהעמיק את שיתופי הפעולה של צוות הקורס.

[קישור לקורס הבינלאומי](#)
[קישור לקורס הישראלי והמוסדות בהן הוא נלמד](#)

ריכוז פרויקטים משולבים

רבים מהפרויקטים קשורים למחקר ולאקטיביזם גם יחד. הם נשענים על הידע הקודם של המומחים והמומחיות בפקולטה ומיושמים על-מנת להשיג מטרות שונות - להיטיב עם יחידים וקהילות, לפתח ידע מחקרי ופרקטי, ולהוביל את החברה הישראלית למסלול חיים תקין, ככל שניתן במציאות המורכבת.

פרופ' אפרת הוס

מחלקה:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
שם הפרויקט:	סדרת מפגשים לתלמידי הפקולטה למדעי הרוח וחברה
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית / קורס
משך:	אוקטובר-נובמבר 2023

תיאור הפרויקט

העברתי בהתנדבות שיעור יצירתיות מהיבט רב תחומי - מדעי הרוח והחברה. השיעור ניתן בזום בכל יום רביעי בערב, והיה פתוח לכל הפקולטה. התנסו בכלים יצירתיים במטרה לקבל העשרה, תחושת "ביחד", וכלים להתמודד עם דחק. בכל שיעור למדנו מושג - כמו "סמל", "תקווה", "נרטיב", או "מרחב בטוח" - על פי תיאוריות של מדעי הרוח והחברה, ואז התנסו בפעילות יצירתית בכדי לחוות אותו. השיעורים היו מלאים בתלמידים. לאחר מכן הוספתי שיעור העשרה וטיפול עצמי למטפלים באמנות, לעובדים סוציאליים ולפסיכולוגים, שגם בו למדנו על כלים יצירתיים והתנסו בהם.

ד"ר טליה שוורץ טיירי ונורית כהן אינגר

מחלקות: המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר והמחלקה להנדסת מערכות תוכנה ומידע
שם הפרויקט: EmoBot: בוט עזרה ראשונה נפשית לנפגעי הלב
אופי הפרויקט: יוזמה חברתית / מחקר
משך: דצמבר 2023 עד היום

תיאור הפרויקט

עזרה ראשונה פסיכולוגית (PFA) ממלאת תפקיד חיוני בקידום הרווחה הנפשית של אנשים שנפגעו מאירועים טראומטיים. עם זאת, רבים מהמסייעים הראשוניים אינם מומחים להעניק PFA בזמן אמת. החשיבות שבמתן מענה בזמן אמת נעוצה בעיקר בקשר השלילי בין טיפול בסימוני הלב לבין הופעת הפרעת דחק פוסט-טראומטי בעקבות האירוע האלים. הבוט, המוטמע בוואטסאפ, מעניק תוך דקה הנחיות מותאמות למקרה שהוזן על ידי המשתמש מכוחות ההצלה והבטחון. ההמלצות מבוססות על מודלים מקובלים של PFA (למשל, המודל של ארגון הבריאות העולמי ומודל ה-6Cs המקובל בישראל). הפרויקט זכה במימון חלקי של ₪5000 לשם הזנקתו.

[קישור](#) למידע אודות הפרויקט

פרופ' דורית סגל אנגלצ'ין ופרופ' אורלי שריד

מחלקה: המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
שם הפרויקט: התערבות CBART במצבי חירום
אופי הפרויקט: מחקר / יוזמה חברתית
משך: 19-11 באוקטובר 2023

תיאור הפרויקט

מחקרינו הקודמים, שהתבצעו בעת מצבי חירום ואסון (כגון מבצעי צוק איתן ועמוד ענן והסגר הראשון של הקורונה), הצביעו על יעילותה של התערבות cognitive behavioral and art intervention (CBART). ההתערבות, שהנה קצרת טווח, מכוונת להפחתת דחק נפשי במצבי חירום ואסון ומתבצעת בקבוצות קטנות, פנים אל פנים, או באופן מקוון. במהלך ההתערבות נעשה שימוש בציורים ובכתיבה של זיכרונות, תחושות ומחשבות.

פרסמנו את הסדנאות באוניברסיטה ונרשמו אליהן כארבעים חברי סגל וסטודנטים לתארים מתקדמים. נערכו שש סדנאות שנמשכו כשעתיים כל אחת. כל סדנא כללה שלושה שלבים: (1) ציור הדחק – המלווה בתיאור מילולי ודרוג נומרי (מ-0 - כלל לא, עד 10 - במידה רבה מאד) של תחושות ומצוקה רגשית הקשורים למלחמה; (2) ציור המשאבים – המלווה בפירוט מילולי של המשאבים הפסיכולוגיים והחברתיים המסייעים למשתתף להתמודד בהווה עם השלכות המלחמה; ו-(3) ציור אינטגרטיבי – המשלב בין ציור הדחק וציור המשאבים. באמצעים אמנותיים כמו הקטנת דימויי הדחק ושינוי מיקומם במרחב על גבי הדף, המשתתפים מפחיתים את רמות המצוקה הרגשית שהם חווים.

ממצאינו עלה כי בתום הסדנא רמות הדחק פחתו בחמש דרגות במוצע. ממצאים אלו מצטרפים לממצאים ממחקרינו הקודמים, המלמדים כי ניתן להפחית דחק נפשי במצבי אסון באמצעות כלי התערבות זה.

קישורים למידע על פרויקטים קודמים:

<https://link.springer.com/article/10.1007/s11469-015-9623-5>

<https://www.mdpi.com/1660-4601/17/7/2287>

<https://www.mdpi.com/1660-4601/18/4/2057>

פרופ' אורן יפתחאל

מחלקה: מדעי הסביבה, גאואינפורמטיקה ותכנון ערים
שם הפרויקט: קבוצת חשיבה במכון ון ליר - שותפות פלסטינית-ישראלית
אופי הפרויקט: תיעודי-מחקרי
משך: נובמבר 2023 עד יולי 2024

תיאור הפרויקט

כהמשך לקבוצת חשיבה וכתביבה שפעלה בשנה הקודמת במכון ון ליר ירושלים, הובלתי (עם לימור יהודה ואמיר פח'ורי) בניית קבוצה חדשה, מורחבת, שהחלה בסדרת מפגשים ודיונים תיאורטיים ומעשיים בנוגע לחיי שני העמים באותה ארץ לאחר 7.10 ומלחמת עזה. התקיימו עד כה ארבעה מפגשים ומתוכנן כנס גדול בחודש מאי.

קישורים למידע אודות הפרויקט:

• [לינק לכנס](#)

ד"ר שרי אהרוני

מחלקה:	התוכנית ללימודי מגדר
שם הפרויקט:	אופקים כמקרה בוחן של הפקרה: קולקטיב אזרחי-מזרחי
אופי הפרויקט:	מחקר ותיעוד חברתי
משך:	אוקטובר 2023 - היום

תיאור הפרויקט

כהמשך למחקר שערכתי בעבר על ביטחון מקומי באופקים, חזרתי אל העיר בסוף אוקטובר 2023 כדי לפגוש נשים מקומיות שחוו את ההתקפה ב-7 באוקטובר. בחודשים שחלפו מאז, פעלתי ביחד עם קבוצת חוקרות/ים ופעילות חברתיות במסגרת התארגנות "קולקטיב אזרחי-מזרחי", כדי לכתוב דו"ח מפורט על המצב בעיר בהתבסס על מידע ממקורות חיצוניים ועל ביקורים ושיחות עם אנשי המקום. כחלק מפעילות זו, קיימתי גם הרצאות ומפגשים בנושאים הנוגעים לחוסר ביטחון, הפקרה, ואחריות מדינתית. הדו"ח ישמש על מנת להעלות מודעות לצרכים המורכבים בעת תהליך השיקום של הפריפריה הדרומית.

ד"ר דפנה ישועה-כ"ץ

מחלקה:	המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר
שם הפרויקט:	סמינר התמודדות הורית דיגיטלית עם תלמידי שנה ג'
אופי הפרויקט:	מחקר / קורס
משך:	תשפ"ד

תיאור הפרויקט

הנוכחות המתמדת של מדיה דיגיטליים בחיינו מעלה את הצורך בהבנה של הדרכים שבהן יחידים וקהילות בחברה מתמודדים עם אירועי דחק באמצעות שימוש ברשתות חברתיות. בסמינר מחקר זה מפתחים סטודנטים, בליווי המרצה ובאמצעות ראיונות קוגניטיביים, מדד התמודדות דיגיטלית אישית וקהילתית. מטרת מדד זה – המעוגן בגישה הסלוטוגנית המגדירה בריאות כמכלול ומתמקדת במקדמי בריאות – היא ללכוד את ההיבטים הרב-גוניים של ההתמודדויות הדיגיטליות ולשקפם בצורה אמינה באמצעות דיווח עצמי. מדד זה יהווה בסיס למחקר (שייערך יחד עם ד"ר סתיו שפירא מביה"ס לבריאות הציבור, ופרופ' ארנה בראון לבינסון מהתוכנית לניהול ויישוב סכסוכים) אשר יבחן את השלכות מלחמת 7 באוקטובר דרך חקר הקשר בין מידת השימוש בקבוצות תמיכה דיגיטליות, רמות חוסן אישי וקהילתי, תפיסת תמיכה חברתית מקוונת ופנים אל פנים, ובריאות נפשית.

הבנת תפקידן של אפליקציות דיגיטליות בתהליך ההתמודדות עם מצבי דחק ומלחמה, יכולה לספק מידע על אסטרטגיות לחיזוק החוסן של קהילות באזורי עימות. יתרה מכך, תובנות המחקר יכולות להנחות את קובעי המדיניות בפיתוח מערכות תמיכה טכנולוגיות, המאפשרות התערבויות טובות יותר למען החיים באזורי עימות.

פרופ' דנה ודר-וייס

מחלקה: חינוך

שם הפרויקט: השתלמות מורים.ות בנושא התמודדות עם תלמידים והורים בעתות אבל, שבר ומלחמה

אופי הפרויקט: מחקר הכולל התערבות חינוכית

משך: ינואר-מאי 2024

תיאור הפרויקט

במסגרת הפעילות של החוג לפדגוגיה ולמידה של מורות.ים, ובשיתוף פעולה עם תיכון גדול בבאר-שבע, אנחנו מפתחות ומנחות השתלמות מורים שעוסקת בהתמודדות של צוות ביה"ס עם הורים ותלמידים בעתות אבל, שבר ומלחמה. המטרה היא לתמוך במורות.ים בהתמודדויות הקשות האופייניות לתקופה זו ולפתח ידע אודות הדרכים שבהן פיתוח מקצועי יכול לסייע בכך. כ-30 מורות וחברות צוות ההנהלה משתתפות ב-10 מפגשים לאורך השנה, חלקם בתוך ביה"ס וחלקם במרכז הסימולציות באב"ג. במהלך ההשתלמות, אנו דנות במגוון מצבים חינוכיים ייחודיים לתקופה זו (למשל: תלמידים שמתקשים לחזור לשגרה, דיונים טעונים בכיתה, ביטויי גזענות כלפי תלמידים ערבים).

ההשתלמות מתנהלת על פי מודל חדשני שמבוסס על פיתוח תרחישים להדמיית מקרים שבהם נתקלות המורות בעבודתן. פיתוח התרחיש כולל בחינה של הרגשות הפדגוגיים של המורה ולקיחת נקודת מבטו של ההורה/התלמיד. במרכז הסימולציות, המורה מתנסה בתרחיש מול שחקן.ית שמשחק.ת את התלמיד/ההורה ולאחר מכן דנה בהתנסות עם המורות האחרות שצפו בה. ההשתלמות מתועדת כולה בווידיאו כחלק ממחקר גדול יותר במימון משרד החינוך, ומשתתפים בו גם ד"ר חאלד אלסייד, ד"ר עידית פסט וד"ר גדעון דיסון. את ההשתלמות מנחה קארין צרפתי שאולוב.

פרופ' ליאת טיקוצקי

מחלקה: פסיכולוגיה
שם הפרויקט: פרויקט דידי
אופי הפרויקט: מחקר טיפולי
משך: נובמבר 2023 - ינואר 2024

תיאור הפרויקט

מטרת הפרויקט לסייע למשפחות עם ילדים בגילאי 3-8 שחוו מצוקה כתוצאה מהמלחמה. הוא כולל התערבות פסיכולוגית קצרה, המתבססת על יכולות הדמיון והמשחקיות של הילד. ההתערבות נועדה לקדם את החוסן של הילד, ולתמוך בו בעתות של סטרס. ההתערבות ניתנה דרך הדרכת הורים באמצעות סרטונים. ההורים יישמו את ההתערבות בביתם. במסגרת הפרויקט נאספו נתונים על תסמינים של לחץ לפני ההתערבות ואחריה, כך שיתאפשר להעריך את יעילות ההתערבות. הפרויקט נערך בשיתוף עם ד"ר מיכל קהן, אורנה ווסרמן ויאיר ויהראוך מאוניברסיטת תל אביב.

פרופ' ליאת טיקוצקי

מחלקה: פסיכולוגיה
שם הפרויקט: תרומת השינה לחוסן בקרב ילדים
אופי הפרויקט: מחקר טיפולי
משך: דצמבר 2023 - יוני 2024

תיאור הפרויקט

המעבדה לחקר ההורות, התפתחות הילד והשינה עוסקת במחקר על תפקיד ההורים בהתפתחות שינת הילד. בנוסף, אנו בוחנים את דפוסי השינה של ההורים בתקופה שלאחר הלידה, ואת ההשלכות שיש להפרעות וחסך שינה הוריים על תפקודם הקוגניטיבי, הרגשי, ועל מערכת היחסים שלהם עם התינוק. במהלך המלחמה, ניתן ייעוץ ליחידת הבריאות במשרד החינוך בהכנת מצגת ופעילות (להעברה ע"י מורים בבית הספר היסודי) שעוסקת בחשיבות השינה, ובדרכים להתמודד עם קשיים בשינה בתקופת המלחמה, בכדי לסייע לאיכות החיים של משפחות רבות.

ד"ר רון בן טובים, פרופ' אפרת הוס, רוני מייזלס ופרופ' אילת הראל

מחלקות:	ספרויות זרות ובלשנות, המחלקה לעבודה סוציאלית ע"ש שרלוט ב' וג'ק ג' שפיצר, והתוכנית לניהול ויישוב סכסוכים
שם הפרויקט:	סדנת כתיבה הבעתית לחיילי מילואים משוחררים
אופי הפרויקט:	יוזמה חברתית
משך:	ינואר 2024 - למשך שנה

תיאור הפרויקט

חיילי וחיילות המילואים, ששבים ממילואים אינטנסיביים, נמצאים בעומס רגשי רב ומתמודדים עם מעברים מורכבים בין העולם הצבאי והעולם האזרחי. צוות הפרויקט, שמורכב ממומחים בתחומים שונים, יזם, תכנן והחל לבצע סדנאות כתיבה הבעתית לחיילים ולחיילות מילואים ולסטודנטים, אשר שבים ל"שגרה" ומנסים להסתגל למציאות בעורף. לסדנאות הללו ערך טיפולי, ערך יצירתי וערך שיתופי - יצירת קהילה בטוחה להבעה, אוורור ושיתוף - בכלים ספרותיים מקצועיים. בהמשך, חברי הצוות יערכו מחקר בנושא הסדנאות, בדיעבד.

לאחר שנשלחה ההצעה לסטודנטים באב"ג להצטרף ליוזמה זו, הגיעו עשרות פניות וכעת יש ברשותנו רשימת המתנה. הסדנאות ממלאות צורך משמעותי בקרב החוזרים ממילואים. מבין התגובות שקיבלנו - "זו היוזמה החשובה והמתאימה ביותר שהוצעה לנו". הסדנאות יימשכו גם בשנה האקדמית הבאה.

פרופ' חביבה ישי

מינוי/דרגה:	פרופ' חבר
מחלקה:	ספרות עברית
שם הפרויקט:	"האמנם" - גיליון מיוחד של כתב העת "צריף" נוכח אירועי שבעה באוקטובר
משך:	ינואר-יולי 2024

תיאור הפרויקט

"צריף" הוא כתב עת ספרותי, הרואה אור מדי שנה. הוא פתוח ליוצרים באשר הם ומוקדש ליצירות בתחום הפרוזה, השירה, העיון היצירתי, לרבות יצירות חזותיות ולעיתים יצירות מוזיקליות. מערכת כתב העת מורכבת מתלמידי המסלול לכתיבה יצירתי במחלקה. החלטנו, בעצה משותפת עם הסטודנטים, להפיק גיליון מיוחד שמוקדש לאירועי שבעה באוקטובר. הופץ קול קורא המאפשר לסטודנטים, וגם לאנשי הקהילה, לשלוח יצירות העוסקות בנושא. ההיענות רחבה וכל העוסקים במלאכה עושים זאת בהתנדבות מלאה.

[לינק](#) למידע אודות הפרוייקט: הגיליון מופיע בכתב העת המקוון "צריף"